

‘Bank en geld zijn er om te dienen’

Reeks ingrepen moet financiële transparantie in het Vaticaan bevorderen

- ▶ Curieorganen worden voortaan gecontroleerd op zwendel
- ▶ Dat moet een einde maken aan schandalen
- ▶ Paus vertrouwt op pas opgerichte organen

Erik DE SMET

Begin augustus vaardigde Franciscus een zogeheten *motu proprio* uit (letterlijk ‘uit eigen beweging’), waarmee hij financiële criminaliteit overal in het Vaticaan wil bestrijden en voorkomen, niet enkel het witwassen van uit misdaad afkomstig geld, maar ook de financiering van terrorisme en massavernietigingswapens door bijvoorbeeld slordige beleggingen. Voortaan zal er niet enkel een streng financieel toezicht zijn op het Instituut van Religieuze Werken (IOR), dat bekendstaat als de bank van het Vaticaan, maar evenzeer op alle curieorganen en katholieke ngo's. Het Vaticaan wil daarmee voldoen aan alle internationale controlestandaarden.

Met zijn *motu proprio* verstrakt Franciscus het beleid dat zijn voorganger, Benedictus XVI, reeds had ingevoerd. Die richtte in december 2010 een Autoriteit voor Financiële Informatie op, geleid door kardinaal Attilio Nicora, met als taak meer financiële transparantie te bewerken.

De verstrakking volgt op enkele schandalen. Nunzio Svarano, een Italiaanse priester die in het Vaticaan werkte, werd door het Italiaanse gerecht gearresteerd na de beschuldiging dat hij 20 miljoen euro aan zwart geld uit Zwitserland Italië zou heb-

ben binnengesmokkeld. Ook tegen Ettore Tedeschi, tot 2012 directeur van de Vaticaanse bank, loopt een onderzoek.

Volgens kardinaal Wilfred Fox Napier, aartsbisschop van Durban in Zuid-Afrika, die de budgetten van de Heilige Stoel controleert, is het grootste probleem in het Vaticaan het gebrek aan één financieel beleid en één controleapparaat. Sommige curieorganen werken volstrekt onafhankelijk, zonder dat iemand hen superviseert. „Het is een lappendeken”, zegt de kardinaal. „Niemand heeft een volledig beeld van de situatie.”

Strikt genomen is het IOR geen bank, maar een depositokas met 19.000 klanten, voornamelijk bisdommen en religieuzen.

„Sommige curieorganen werken volstrekt onafhankelijk. Niemand heeft een volledig beeld”

Het beheert 5,4 miljard euro en maakt jaarlijks 55 miljoen euro winst. De Argentijnse paus staat onder druk om onverwijld orde op zaken te stellen. Aan de top van de Vaticaanse bank benoemde hij alvast een Duitse manager, Ernst von Freyberg. Diens eerste taak is het oppoetsen van de reputatie van het IOR.

„Onze taak is te dienen”, zei Von Freyberg, die net als de paus inwoont in het Sint-Martahuis in Rome, onlangs op Radio Vaticaan. De tijd van achterkamertjesoverleg en discretie over de bestemming van fondsen lijkt definitief voorbij.

Na de benoeming van de Duitse manager volgde de oprichting

van een vijfkoppige pauselijke commissie voor de hervorming van het IOR. In een spontaan interview met journalisten op het vliegtuig dat hem terugbracht van de Wereldjongerendagen in Rio had paus Franciscus het over de toekomst van de bank. „Wat te doen met het IOR? Ik heb er geen idee van”, verklaarde hij. „Sommigen zeggen dat het een ethische bank moet worden, anderen willen er een hulpfonds van maken, nog anderen willen het gewoonweg afschaffen. Ik heb al die opinies gehoord, maar ik ben er zelf niet uit. Ik vertrouw op het werk van de mensen in de commissie. Belangrijk zijn transparantie en eerlijkheid. Die moeten er zijn.”

Op 18 juli richtte Franciscus als extra maatregel ook een pauselijke commissie voor de economisch-administratieve structuur op, bestaande uit leken met ervaring in het bedrijfsleven, met uitzondering van de Spaanse mgr. Lucio Ángel Vallejo Balda, een kei in beheer en financiën. Opmerkelijk: in de commissie zetelt slechts één Italiaan. De groep zal samenwerken met de zogeheten kroonraad, de acht kardinalen die door paus Franciscus werden aangesteld om de Romeinse curie te hervormen.

De grootste veranderingen schuilen bij Franciscus echter in bescheiden tekens. Zo belde hij onverwachts een student uit Padua op – een door hem geliefde praktijk – en hij drong er bij de jongen op aan hem met *tu* (jij) aan te spreken. Dat wekte grote verwondering. In de Italiaanse cultuur horen jongeren tegenover oudere personen altijd *lei* (u) te gebruiken. De tijd van de ongenaakbare kerkvorsten behoort tot het verleden.

STANDPUNT

Bert CLAERHOUT

Paus Franciscus zet stille omwenteling in

„Toen de kardinalen in maart de Argentijn Jorge Bergoglio, de toenmalige aartsbisschop van Buenos Aires, tot paus verkozen, was van meet af aan duidelijk dat zij verwachtten dat hij het Vaticaanse bestuursapparaat grondig zou aanpakken en een hervorming op gang zou brengen. De buitenwereld vroeg zich vooral af of hij die opdracht aankon en hoe snel hij te werk zou gaan. Een halfjaar later krijgen we stilaan een betere kijk welke richting Franciscus' omwenteling uitgaat.

Feit is dat Franciscus niet bij de pakken blijft neerzitten. Hoewel de eerste maanden geen ingrijpende maatregelen op het vlak van structuren en personeel werden verwacht, installeerde hij toch vrij snel een zogenaamde kroonraad. Daarin zetelen acht kardinalen – allemaal sterke persoonlijkheden uit de hele wereld – die de paus bij het bestuur van de Kerk moeten adviseren. De oprichting van de kroonraad was zowel een eerste aanzet tot de hervorming van de curie als een teken van collegialiteit met alle bisschoppen.

Begin juli publiceerde paus Franciscus – weliswaar samen met zijn voorganger Benedictus XVI – de encycliek *Lumen fidei* (Licht van het geloof). Onlangs volgde een *motu proprio* om de misstanden in het Instituut voor Religieuze Werken (IOR), de Vaticaanse bank, een halt toe te roepen (zie artikel hiernaast). Als gevolg van de financiële schandalen die de bank veroorzaakte, werden inmiddels de directeur en de vicedirecteur de laan uitgestuurd. Op de terugweg naar Rome, na de Wereldjongerendagen, sprak de paus vrank en vrij over deze en andere problemen met journalisten. Ook dat was in kerkelijke milieus ongezien.

Een en ander leidde ertoe dat zelfs fanatieke critici van het Vaticaan stilaan doorkregen dat er in Rome wat beweegt. Twijfelaars bleven echter uitkijken wanneer en door wie de omstreden kardinaal Tarcisio Bertone als staatssecretaris zou worden vervangen. Aangenomen werd dat diens opvolger in de herfst zou worden aangesteld, maar in Rome maalt de administratieve molen langzaam en je weet nooit zeker of er iets van komt. Maar ook op dat vlak waait er blijkbaar een nieuwe wind. Eind augustus hakte Franciscus de knoop al door inzake enkele belangrijke benoemingen. De Italiaanse aartsbisschop Pietro Parolin wordt in oktober de nieuwe staatssecretaris.

De keuze voor aartsbisschop Parolin licht alvast een tip van de sluier op wat het beleidsplan van Franciscus betreft. Pietro Parolin is 58 – naar Vaticaanse normen opmerkelijk jong voor zo'n topfunctie. Dat wijst erop dat de paus een daadkrachtig iemand naast zich wil en geen oudere kardinaal wiens carrière met een topbenoeming wordt bekroond. Aartsbisschop Parolin heeft als diplomaat zijn sporen onder meer in Nigeria, Mexico en Venezuela verdiend. In dienst van het staatssecretariaat onderhandelde hij ook met Vietnam, Israël en China. Alvast niet de makkelijkste dossiers, maar ze maakten van Parolin een ervaren topdiplomaat die met fijngevoeligheid en tact telkens weer broze evenwichten moest vinden. Een houding die hem als staatssecretaris ongetwijfeld goed van pas zal komen.

Het staatssecretariaat is een van de belangrijkste hulpmiddelen waarover de paus beschikt om de curie te leiden en zijn invloed in de wereld voelbaar te maken. In die optiek lijkt het erop dat Franciscus met aartsbisschop Parolin voor een bekwame en getalenteerde kracht heeft gekozen die zich kan toeleggen op de relaties van de Kerk met andere landen en die tegelijk de paus kan helpen bij de vernieuwing van de curie. Meer en meer wordt immers duidelijk dat paus Franciscus een einde wil maken aan de baroniën die het bestuursapparaat in hun greep hebben, wat leidde tot een machtskluwen waar de vorige pausen geen greep meer op hadden. Het is een stille omwenteling die zich voltrekt. Langzaam weliswaar, maar paus Franciscus zet op zijn manier door.„

Op het vliegtuig uit Rio sprak de paus open en eerlijk over de Vaticaanse bank. © Imageglobe